

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12. Fylke: Sør-Trøndelag.
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Rennebu
 Emne: Gammel engkultur. Bygdela: Orkladal
 Oppskr. av: I. O. Rokkones, Gard: Rokkones
 (adresse): Stamnan G.nr. 132 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Heimeng og markaeng har vært alminnelige benevnelser. På heimenget har vært gammel tjukkeng og grovekre// og finekre. Markaengene var oppdelt i skårganger. De besto av myr, halvmyr, finnskjeggvoll og holteng. Skårgangene har dels hatt navn etter lendet, dels etter brukeren. Stenskárgangen, Kása, Holtenget, Ivermyra, Larskása o. s. v.
Rydning.
2. For flere hundre år siden ble markaengene oppryddet. Arbeidet foregikk helst i håbolla og om høsten. Vidjen var best å rive opp når jorda var frossen. Kvist og ble for det meste brent straks. Noen større steinrydding har ikke vært i markaengene her. De gamle sa at der det er en stein, der er det også gras.
Mosevokset eng.
3. På enkelte steder på heimejorda harvet de opp mosen. Grasfrø ble ikke brukt her før 1884, men det hendte at de sopte kjellsgolv, og frøet der besto for det meste av syre og alskens ugras, men dette kastet de i åkeren som ble gjenlagt.
Myr, vassjuk eng, vatning.
4. I de eldste tider har det vært endel grøfting og bortleiving av overvatn. Vatning av åker og eng kjenner jeg ikke til.
Gjødsling.
5. Navnet gjødsel har ikke vært brukt her særlig lenge. Det kom først i 1880-årene, da kunstgjødselen kom til bygda. Før var benevnelsen frau og møkk. På eng bruktes mest hestemøkk, på poterer sauemøkk.
6. Tjokkeng, fraueng.
7. Alminnelig er fjøsene slik at en har gagn av frau-trekket.
8. Engen ble alminnelig frau et om våren, og møkka ble kjørt sist på snøføret. Breiinga forgikk med tregrep, som ble brukt til omkr. 1830. Harke med jerntinder er et gammelt redskap og er i bruk enda. Til å knuse frau en med etter at den var breidd og hadde tørket litt, bruktes tresloe eller stokkharv. Den besto av 4 stokker, ca. 1 m. lange, lagt ved siden av hverandre og holdt sammen av et tvertre som gikk gjennom hol i stokkene på midten. På framenden hadde tvertreet feste for draget eller skuklene. I senere tid blir helst brukt busksloe, d. v. s., d. v. s. endel sloer av ungbjørk hektet sammen med en jernlenke.
9. Mange mente at graset ble tjukkere ved beiting på heimenget om våren.
10. Vårbeiting på heimeng ble det slutt med omkr. 1880.
11. Om våren ble møkkruvene fra høstbeitinga knust og jevnet utover med ei harke.

- 2.
12. Mange har sommerfjøs, og møkka blir alminnelig spredd om våren.
 13. Innhegning til kuene om natta har neppe vært brukt her. Grindgang eller kveing.
 14. Saugrinder ble brukt til for en 60 år siden. Helst sto de i løkker og på setervanger.
 15. Det ble brukt allslags skremsel for å holde udyrene borte. I vargtida var brent krutt ved saugrindene et middel. Vargen var redd kruttlukta. Skramlende vær-kvenner på setervangene har vært alminnelig.
 16. Alminnelig lå de på vakt under en skog. Enda står ei stor gammel bjørk på en setervang, der en mann lå og holdt vakt ved setergrindene. (Gamle-Pål Rokkones på Skauge-setra)
 17. I tilfelle gjeteren fikk mat ved grindene, var det vafler med smør på. Bjørn og varg ble borte omkr. 1860. Vegbygging med mye skyting var etter folks mening årsak til at vargen forsvant.
 18. På setrene i Minilldalen var det sauhus som sto på hjul.
 19. Trøa er kalt den innhegning som ble anlagt ved sommerfjøsene.
 20. Seterløkker, setervanger. Enkelte hadde inngjerdet setereng.
 21. Nei.

7808

I. O. Rokkones, Stamnan.
Rennebu i Sør-Trøndelag

Emne nr. 5, Vannbæring, tilleggsspørsmål til nr. 12.

En kjenner ikke til at kumøkk har vært brukt til brensel her.

Derimot vet en at kumøkk har vært brukt til såkalt donekking eller rapping (tetting av måfarene i laftehus).

Sand, kumøkk og oppvarmet tjære ble knadd sammen til en masse som ble klint i måfarene. Massen ble seigere når kumøkk ble blandet i, og når den størknet, ble den hard og sterk.

2936

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING